

Vluchtelingen-economisme

Het economisme heeft ook in de vluchtelingendiscussie toegeslagen. Een vaakgehoorde term is 'efficiëntie'. Met dit begrip vatten voorstanders van 'opvang in de regio' samen waarom vluchtelingen beter af zijn in de regio van herkomst. Ook past men het begrip toe op de opvangverdeling over Europa. Een term als 'efficiënt' klinkt potsierlijk hier – zoals ook econometaal als 'menselijk kapitaal', 'allocatie' en 'arbeidstekorten' trouwens. Maar ook inhoudelijk pakken we het debat verkeerd aan als we niet beter op onze woorden letten. We kunnen econometaal zelfs beter *niet* hanteren zolang we er misbruik van maken en er van alles mee verbloemen. Want wat betekent de efficiëntie waarover het steeds gaat. Is 'efficiënt' zo goedkoop mogelijk uit zijn wat betreft de effectief geleverde hulp? Is het de best mogelijke hulp met de beschikbare middelen? Tellen alleen financiële kosten of ook sociale en politieke? Gaat het ook om baten en om de welvaartseffecten op lange termijn? Wiens nutsfunctie maximaliseren we eigenlijk – van de Nederlandse overheid, de Nederlandse bevolking, 'de internationale gemeenschap' of de vluchtelingen? Hebben de vluchtelingen zelf ook wat te willen? En zien wij Nederlanders ze – cru gezegd – als doelgroep, beperking of middel?

Het is al met al uiterst vaag wat de uitgangspunten van 'efficiënte hulp' zijn. Dit is erg omdat wij burgers zo de mogelijke gevolgen niet kunnen overzien van de voorstellen die politici doen onder het mom van 'efficiënt'. En dat is weer een garantie voor willekeurige uitkomsten, of voor uitkomsten die vooral de belangen behartigen van de politici die het begrip hanteren om hun voorgestelde aanpak te legitimeren. Het zou zelfs zo maar kunnen dat, met hun economisch taalgebruik, sommigen eigenlijk een wrange welvaartsfunctie achterhouden: laat asielzoekers (beperkingen) ons Nederlanders (doelgroep) nu (korte termijn) zo min mogelijk kosten (middelen), in wat voor zin dan ook (financieel, sociaal, politiek). Een enge visie, maar waarover er – zo onverdekt uitgesproken – dan tenminste discussie zou kunnen zijn, of die verzet zou kunnen oproepen. Toch komt juist een econometerm zoals 'efficiëntie' zeer goed van pas. Deze kan politici dwingen om zich veel scherper dan nu uit te spreken over de aannames achter keuzes en over de mogelijke gevolgen ervan. Het efficiëntie criterium verheldert bedoelingen dus enorm, als we het maar zorgvuldig gebruiken. Dat is: op een manier zodat de juiste vragen aan bod komen om

GELIJN WERNER

Eindredacteur ESB

gelijn.werner@economie.nl

afwegingen helder te krijgen, en zodat de basisprincipes van het efficiëntie criterium in acht worden genomen.

Een principe is, bijvoorbeeld, dat efficiëntie altijd om een relatie tussen input en output gaat. In dit geval de relatie tussen financiële middelen en effectieve hulp. Dus: ofwel je minimaliseert de geldsom waarvoor je een bepaald hulpniveau realiseert (productieve efficiëntie), ofwel je maximaliseert het hulpniveau voor een bepaalde geldsom (allocatieve efficiëntie). Hoe dan ook is hulp pas efficiënt als tevens de effectiviteit ervan op peil is. Politici die efficiënte hulp beloven, kunnen niet volstaan met kostenvermindering door aan hulpkwaliteit in te boeten. Ze moeten uitleggen welke hulpeffecten ze voor ogen hebben en hoe de hulpeffecten verschillen, bijvoorbeeld wat

betreft methoden zoals spontane asielopvang in Europa en bescherming in de regio van herkomst.

Een ander basisprincipe van efficiëntie is dat het pas betekenisvol is als dynamisch begrip. De relatie tussen middelen en effectieve hulp die we zo graag efficiënt zien, is geen knipperlichtrelatie die aangaat zodra vluchtelingen het land binnenwandelen en weer uitgaat zodra hun de deur gewezen is – ze geldt voor langere tijd. Zelfs bij een botte welvaartsfunctie, waarin het Nederlandse hachje altijd op de eerst plaats komt, is hulp pas efficiënt als rekening wordt gehouden met effecten die mettertijd ontstaan. We lieten zuidelijke lidstaten stikken bij hun opvang. Daardoor kon een vluchtelingensituatie in Europa escaleren tot een inefficiënte en soms inhumane chaos. Het *ongezamenlijke* asielbeleid is een veel grotere weeffout van de EU gebleken dan het Stabiliteits- en Groeipact. Dit valt met geen mogelijkheid efficiënt te noemen. Als het efficiëntie criterium werkelijk goed was toegepast, was het niet zover gekomen.

In de troonrede op Prinsjesdag liet ook koning Willem-Alexander zich uit over de vluchtelingensituatie: "De vluchtelingensroom groeit en duldt geen afwachtende houding. De huidige situatie creëert spanningen in Europa. Dit vraagt om scherpe keuzes voor beperking van de instroom en een betere verdeling over de lidstaten." Ik weet niet of we van een koning scherper taalgebruik moeten verwachten dan dit, maar die scherpe keuzes beginnen in elk geval bij taalgebruik dat niet verhuult maar verheldert. Juist het efficiëntiebegrrip leent zich daarvoor. En laat nu de eerstvolgende politicus die van efficiënte verdeling en opvang spreekt, worden bedolven onder een vragenvuur, net zolang tot we tot een productief debat komen.